

EURO 2012

Czy ten mecz można wygrać?

Julita E. Wasilczuk, Krystian Zawadzki

CeDeWu.pl
Wydawnictwa Fachowe

Recenzent naukowy: dr hab. Teresa Kamińska, prof. nadzw. UG

Autorstwo rozdziałów:

dr hab. Julita E. Wasilczuk, prof. nadzw. PG – Rozdziały: 1, 3, 5

dr inż. Krystian Zawadzki – Rozdziały: 2, 4

Autorzy są pracownikami Wydziału Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej

Wydanie publikacji częściowo sfinansowane przez Politechnikę Gdańską Wydział Zarządzania i Ekonomii.

© Copyright do wydania polskiego CeDeWu Sp. z o.o.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Zabronione jest kopiowanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie w jakimkolwiek celu oraz postaci bez pisemnej zgody autorów i wydawcy.

Wydawnictwo CeDeWu oraz autorzy dołożyli wszelkich starań, aby treści zawarte w niniejszej publikacji były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak odpowiedzialności za ich wykorzystanie ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw autorskich oraz za skutki działań wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Zdjęcie na okładce:

© Fans celebrating a goal on football / Soccer match / Photocreo #28159252 – Fotolia.com

Projekt okładki: Agnieszka Natalia Bury

DTP: CeDeWu Sp. z o.o.

Wydanie I, Warszawa 2011

ISBN 978-83-7556-295-8

EAN 9788375562958

Wydanie I elektroniczne, Warszawa 2015

ISBN 978-83-7941-199-3

Wydawca: CeDeWu Sp. z o.o.

00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47/49

e-mail: cedewu@cedewu.pl

Redakcja wydawnictwa: (4822) 374 90 20, 374 90 22

Fax: (4822) 827 38 89

Księgarnia Ekonomiczna

00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47

Tel.: (4822) 396 15 00...01

Fax: (4822) 827 38 89

Ekonomiczna Księgarnia Internetowa

www.cedewu.pl

www.4books.pl

Made in Poland

Spis treści

Rozgrzewka.....	7
Wprowadzenie	9
Pierwszy gwizdek.....	13
Rozdział 1	
Wpływ dużych wydarzeń sportowych na gospodarkę – aspekty teoretyczne	15
1.1. Wprowadzenie	15
1.2. Definiowanie pojęć związanych z wpływem wydarzenia na gospodarkę	16
1.2.1. Krótko- i długookresowe efekty	16
1.2.2. Oddziaływanie dużych imprez sportowych na gospodarkę.....	17
1.3. Najważniejsze efekty długookresowe – dziedzictwo	20
1.3.1. Kostka dziedzictwa	20
1.3.2. Efekty pozytywne	22
1.3.3. Efekty negatywne	23
1.4. Wnioski.....	24
Do przerwy 1:1	25
Rozdział 2	
Finansowanie wielkoformatowych imprez sportowych.....	27
2.1. Publiczne i prywatne źródła finansowania imprez sportowych	27
2.2. Źródła finansowania wielkoformatowych imprez sportowych w fazie przygotowawczej.....	33
2.3. Partnerstwo publiczno-prywatne.....	38
2.3.1. Charakterystyka modelu finansowania opartego na partnerstwie publiczno-prywatnym ze szczególnym uwzględnieniem organizacji imprez sportowych.....	38
2.3.2. Partnerstwo publiczno-prywatne w Polsce i możliwość jego wykorzystania w finansowaniu Euro 2012	41

2.4. Przychody z tytułu organizacji wielkoformatowych imprez sportowych	44
2.4.1. Przychody z tytułu sprzedaży praw telewizyjnych	44
2.4.2. Sponsoring	48
2.4.3. Wpływy ze sprzedaży biletów	51
2.4.4. Unikatowe formy generowania przychodów	54
2.5. Sposoby finansowania obiektów sportowych po zakończeniu imprezy sportowej	56

Zmiana stron	59
--------------------	----

Rozdział 3

Jak mierzyć efekt długookresowy wielkoformatowych wydarzeń sportowych

3.1. Wprowadzenie	61
3.2. <i>Ex ante</i> : Metoda benchmarkingu	62
3.3. <i>Ex ante</i> : modelowanie	64
3.4. <i>Ex post</i> : metoda od ogółu do szczegółu	68
3.5. <i>Ex post</i> : metoda od szczegółu do ogółu	69
3.6. Problemy badania <i>ex post</i>	71
3.7. Najczęściej popełniane błędy przy pomiarze długookresowego efektu	71
3.7.1. Błędy przy szacowaniu wpływu imprez	71
3.7.2. Problem z prawidłowym określeniem mnożnika	73
3.7.3. Trudności w określeniu stanu gospodarki	76
3.7.4. Niepewność dotycząca późniejszych losów infrastruktury	77
3.7.5. Błędy przy zbieraniu i kwalifikowaniu danych do analizy	77
3.7.6. Oszacowanie efektu wypierania	80
3.7.7. Ostrożna interpretacja miar zatrudnienia	81
3.7.8. Uleganie politycznym naciskom	81
3.8. Wnioski: akcent na badania <i>ex post</i>	82

Remis – brak rozstrzygnięć	83
----------------------------------	----

Rozdział 4

Dotychczasowe doświadczenia gospodarzy wielkoformatowych

imprez sportowych

4.1. Współczesne tendencje w zakresie wyboru gospodarzy wielkoformatowych imprez sportowych	85
4.2. Wpływ wielkoformatowych imprez sportowych na państwa/miasta przyjmujące – wybrane przykłady z ostatnich lat	88

4.2.1. Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej	88
4.2.2. Letnie Igrzyska Olimpijskie	93
4.2.3. Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej.....	96
4.2.4. Zimowe Igrzyska Olimpijskie	108
4.3. Wnioski.....	112
Dogrywka.....	117
Rozdział 5	
Potencjalny wpływ Euro 2012 na przykładzie Trójmiasta.....	119
5.1. Wprowadzenie	119
5.2. Poziom mikro	120
5.3. Podstawy teoretyczne analizy poziomu mezo: konkurencyjność regionów	122
5.4. Wielkoformatowa impreza sportowa a konkurencyjność regionu	
– przypadek Gdańska	125
5.4.1. Czynniki konkurencyjności zmieniane przez imprezę	125
5.4.2. Infrastruktura.....	126
5.4.3. Wiedza	130
5.4.4. Emocje.....	132
5.4.5. Sieci.....	132
5.4.6. Kultura	133
5.5. Wyniki symulacji dotyczące wpływu Euro 2012 na region i gospodarkę Polski	
z uwzględnieniem woj. pomorskiego	134
5.5.1. Podstawowe założenia do symulacji.....	134
5.5.2. Efekty gospodarcze związane z organizacją Euro 2012	137
5.5.3. Efekt pomorski.....	138
5.6. Wnioski.....	141
Rzuty karne.....	143
Zakończenie	145
Bibliografia.....	147

ROZGRZEWKA

*„Rozgrzewkę powinniśmy zacząć od tzw. **rozbiegania** (np. trzy razy bieg przez szerokość boiska), następnie wykonywać ćwiczenia w biegu, takie jak: krążenia ramion w przód, w tył, skip A, B, skip C, podskoki naprzemianstronne, krok odstawno-dostawny, krok skrzyżny (popularnie zwany przekładanką). Po serii takich ćwiczeń zatrzymujemy się i wykonujemy **krążenia stawów**: skokowych, kolanowych, biodrowych. Możemy wykonać skręty głową w lewo, prawo, w przód i w tył, ale należy pamiętać, iż nie powinno kręcić się głową”.*

(Szewczyk 2008)

Wprowadzenie

Football, le Fottbal, der Fussball, Soccer, Calcio, Kopana, Futbol, Nogomet, Futebol, Fotbalul (D. Zawadzki 2008), to dyscyplina sportowa wywołująca dużo emocji w Europie i Ameryce Południowej. Pozostałe kontynenty nie angażują się w takim stopniu jak wyżej wymienione. Emocje opisane w tej książce nie dotyczą jednak rozgrywek, strzelania goli, rzutów różnych itp., koncentrują się one na ekonomicznych aspektach piłki nożnej i szerzej wielkoformatowych imprez sportowych.

W czasie wyboru krajów goszczących duże wydarzenia sportowe pojawia się zazwyczaj wiele spekulacji na temat wpływu rozgrywek na gospodarkę. Określenie spekulacje jest jak najbardziej na miejscu, do tej pory bowiem, nie wypracowano niezawodnej metody, która pozwoliłaby oszacować przed imprezą, jakie będą skutki jej organizacji dla kraju, regionu lub miasta goszczącego. Co więcej, nawet po wydarzeniu ten wpływ nie jest łatwy do ustalenia. Nie ma jednak wątpliwości, że duża impreza sportowa odciska swoje piętno na miejscu, w którym się odbywa. Dlatego też efekt takiego wydarzenia, niezależnie czy ma on charakter pozytywny czy też negatywny, zwykło się określać mianem dziedzictwa. Ta książka właśnie o dziedzictwie wydarzeń sportowych traktuje, zarówno w części teoretycznej, opisującej metody jego pomiaru, jak i w części przedstawiającej potencjalne dziedzictwo po Euro 2012 w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem województwa pomorskiego.

Drugi wątek, jaki został w niej poruszony to sposoby finansowania takich wydarzeń. Specyfika wielkoformatowych imprez sportowych wynika nie tylko z ogromu podejmowanych działań, a zatem i potrzeb kapitałowych, ale również długofalowego oddziaływania na ogólny bilans zysków i strat, znacznie wykraczający poza kilkuletni okres przygotowań. Bezwzględnym warunkiem organizacji tak dużych imprez jest posiadanie lub zobowiązanie się do przygotowania spełniającej restrykcyjne wymogi infrastruktury sportowej. Budowa nowego, czy rozbudowa istniejącego obiektu niesie za sobą nakłady liczone w miliardach euro. Nie zamyka to jednak długiej listy wydatków ponoszonych na jego utrzymanie już po zakończeniu imprezy sportowej.

Stąd w drugim rozdziale książki dokonano wyodrębnienia trzech zasadniczych faz wielkoformatowej imprezy sportowej: fazy przygotowawczej, fazy samej imprezy oraz fazy po jej zakończeniu. Jednocześnie podjęto próbę przyporządkowania różnych sposobów finansowania do zadań realizowanych w ramach poszczególnych faz. Sporo miejsca poświęca się przy tym partnerstwu prywatno-publicznemu (PPP), stosunkowo nowej w Polsce formie współpracy pomiędzy podmiotami prywatnymi i publicznymi, która od wielu lat, z powodzeniem wykorzystywana jest w krajach Europy Zachodniej, również przy okazji organizacji imprez sportowych.

Rozdział trzeci przedstawia sposoby pomiaru dziedzictwa wielkoformatowych imprez sportowych. Nie ma co prawda wielu materiałów źródłowych na powyższy temat, ale powoli, wraz z pojawianiem się kolejnych rozgrywek, jego dostępność się zwiększa. Jak dotąd główny nacisk kładzie się na wzrost przepływu turystycznego w kraju/regionie/mieście goszczących dane rozgrywki.

Czwarty rozdział książki to przybliżenie dotychczasowych doświadczeń wynikających z przygotowań i organizacji wielkoformatowych imprez sportowych. Dokonano w tym względzie umownego podziału na cztery najważniejsze sportowe wydarzenia: letnie i zimowe Igrzyska Olimpijskie (IO) oraz Mistrzostwa Świata (MŚ) i Mistrzostwa Europy (ME) w Piłce Nożnej. W każdym z przypadków przeanalizowano po dwie imprezy realizowane na przestrzeni ostatnich lat. W kontekście zbliżającego się Euro 2012, szczególnie interesujący wydaje się przypadek Portugalii z 2004 roku. Wynika to z szeregu podobieństw, jakie występują pomiędzy Polską, a tym właśnie krajem Półwyspu Iberyjskiego.

Kolejny, piąty rozdział przedstawia szacunki dotyczące dziedzictwa Euro 2012 na przykładzie Trójmiasta. Odwołano się między innymi do teorii konkurencyjności regionów, ze szczególnym uwzględnieniem czynników lokalizacji. Zmiana czynników lokalizacji w regionie pomorskim, została opisana w oparciu o obserwacje zmian jakie zachodzą pod wpływem inwestycji (głównie transportowych), ale także i kulturowych w tym regionie. Przywołano także wyniki raportu na temat wpływu Euro 2012 na gospodarkę Polski, przygotowanego przez naukowców z Krakowa, Warszawy i Łodzi.

Zanim jednak nastąpi prezentacja wyników badań i analiz, kilka słów na temat używanej terminologii. Ponieważ książka powstała w związku z organizacją Euro 2012 w Polsce (i na Ukrainie), dotyczy specyficznej grupy imprez, jakimi są imprezy sportowe. Nie każda impreza sportowa jest jednak w kręgu zainteresowań niniejszego opracowania. Skupiono się jedynie na tych największych, które w literaturze przedmiotu określane są często mianem: wielkoformatowych imprez/wydarzeń sportowych, lub też mega imprez sportowych. Są one przedmiotem badań, bowiem mogą wpłynąć na miasta/regiony/kraje, w których się odbywają. Ponieważ wszystkie wielkoformatowe imprezy sportowe organizowane są cyklicznie, co cztery lata, materiał badawczy jest niestety bardzo ograniczony.

Autorzy zakładają, że czytelnikom, znane są instytucje związane z piłką nożną, takie jak: *Union of European Football Associations* – UEFA, *Federation Internationale de Football Association* – FIFA oraz ich rola w kształtowaniu i organizowaniu wielkoformatowych imprez sportowych.

Główny nacisk jest oczywiście położony na UEFA EURO 2012™, które dla uproszczenia określa się jako Euro 2012.

Każdy rozdział jest poprzedzony krótkim tekstem związanym bezpośrednio z piłką nożną. Z tytułowane są zgodnie z przebiegiem pojedynczego meczu. Warto podkreślić, że w ramach turniejów (ligowych, Mistrzostw Europy, Mistrzostw Świata) wynik pojedynczego meczu nie zawsze przesądza o wyniku rozgrywek. Trochę

tak jak w przedstawionych rozważaniach ekonomicznych: w krótkim okresie wydarzenie na pewno nie przyniesie „ekonomicznego” rozstrzygnięcia. W długim okresie może być trudne do przewidzenia/obliczenia. I tu zawiera się zasadnicza różnica pomiędzy piłką nożną a ekonomią. W tym pierwszym przypadku turniej zawsze kończy się jednoznacznym wynikiem.

Autorzy wyrażają nadzieję, iż opracowanie przysłuży się do zrozumienia, że impreza wielkoformatowa to nie tylko wydatki, ale także korzyści. I chociaż czasem trudno je przeliczyć na konkretne pieniądze, to dziedzictwo, jakie po imprezie pozostaje jest także wartościowe. Być może przyczyni się także do zrozumienia, w jakich obszarach możemy jako kraj odnieść korzyści, a dzięki tej świadomości wszyscy będziemy dążyli do najlepszego wykorzystania imprezy i wzmocnienia dziedzictwa, jakie po imprezie pozostaje.

PIERWSZY GWIZDEK

„Piłka nożna, jak sama nazwa wskazuje, polega na kopaniu piłki nogą. Lewą lub prawą. Ale można zagrywać piłkę również innymi częściami ciała. W zasadzie wszystkimi poza rękami. Ani lewą, ani prawą ręką piłkarz nie może celowo dotknąć piłki na boisku (...). Celem gry w piłkę nożną jest umieszczenie piłki w bramce przeciwnika. Zwycięża ta drużyna, która w regulaminowym czasie (dwa razy po 45 minut plus ewentualna dogrywka lub rzuty karne) zdobędzie więcej goli.”

(Hulisz 2010)

Rozdział 1

Wpływ dużych wydarzeń sportowych na gospodarkę – aspekty teoretyczne

1.1. Wprowadzenie

Zaledwie kilku autorów na świecie zajmuje się badaniem ekonomicznego wpływu dużych wydarzeń sportowych (rzadziej kulturalnych) na gospodarkę. Przyczyn tego stanu rzeczy jest kilka. Z jednej strony rzeczywistość dostarcza niezbyt obszernego materiału badawczego (do takich imprez wielkoformatowych zalicza się: Igrzyska Olimpijskie, finały Mistrzostw Świata i Europy w Piłce Nożnej, finały footballu amerykańskiego w USA). Z drugiej strony rozciągnięte w czasie, czasem trudno uchwytny wpływy na gospodarkę, które dodatkowo są rozmywane w czasie przez inne wydarzenia są niezwykle trudne do oszacowania. Ekonomiczne uproszczenie *ceteris paribus* funkcjonuje tylko na papierze. To wszystko powoduje, że osób podejmujących się badania relacji „duża impreza a gospodarka” jest niewiele. Na świecie można wymienić kilka nazwisk (Pruess, Szymański, Matheson), w Polsce tym tematem zajmuje się intensywnie zespół ekspertów z SGH, Uniwersytetu Łódzkiego i Jagiellońskiego, przygotowujący na zlecenie spółki PL.2012 raport na temat wpływu Euro 2012 na gospodarkę Polski. Badania na ten temat, nie mają także długiej historii, dla tak dużego wydarzenia sportowego jakim jest letnia olimpiada, ma to miejsce dopiero od olimpiady w Los Angeles w 1984 roku (Kasimati 2003).

Poniżej przedstawiono teoretyczne podstawy określania wpływu dużych imprez sportowych na gospodarkę. Najczęściej przytaczane są przykłady sukcesu gospodarek, które takie duże zawody sportowe gościły, rzadziej komentuje się przykłady porażek.